

Dues arquitectures que es troben

Capadòcia-Gaudí: imatges bessones

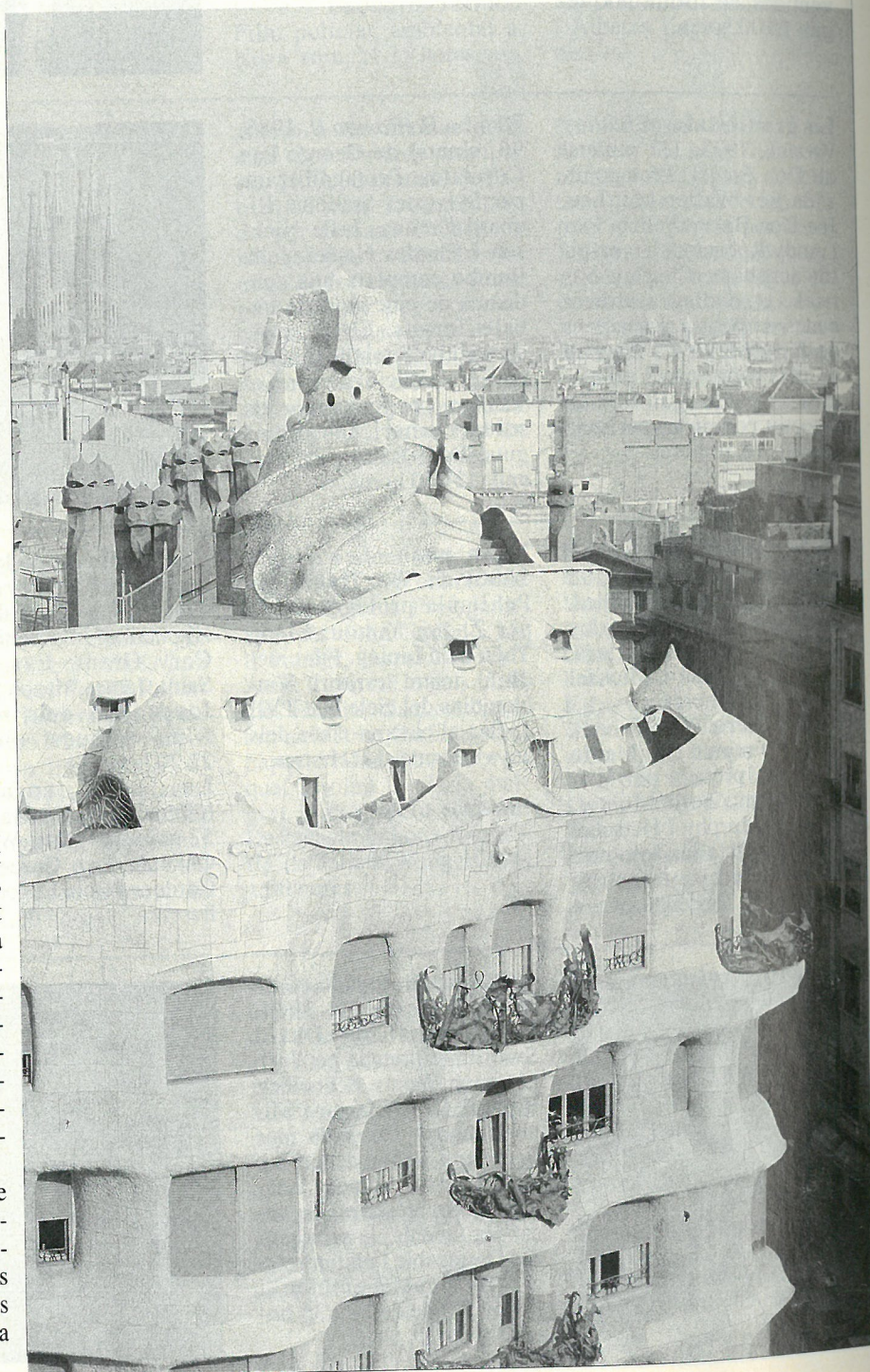
Poques vegades s'estableix en la distància un pont tan fabulós i invisible entre dues arquitectures, la que és fruit de l'aplicació tècnica i de la mà de l'home i aquella que té en el vent, el sol i la naturalesa en general el seu artífex.

Tan sorprenent com l'arquitectura de Gaudí pot resultar una visita a la Capadòcia. Situada al cor de Turquia, s'hi pot pujar a peu. A més, una vegada allí, voltat de camells, verges, foques de pedra i tot allò que la imaginació sigui capaç d'ajudar a fornir, l'estranya sensació que aquelles formes que la naturalesa s'ha avingut a esculpir sobre les roques n'estiren d'altres menys allunyades i més familiars, és possible que comenci a acompanyar-nos fins al final del viatge.

I és lògic ja que, si els extrems es toquen, no és difícil establir, en la distància, un pont fabulós i invisible entre una arquitectura que és fruit de l'aplicació tècnica d'una detallada observació de la natura —la qual troba en Gaudí el seu màxim exponent—, i aquella que, lluny de l'home, amb el vent, el sol, l'aigua i els canvis bruscos de temperatura com a mans i eines, ha sabut, curiosament, fixar, amb el material propi de la zona (tova volcànica), una geometria de formes i volums més pròxims a la de l'arquitecte que a cap altra.

Aquesta interessant relació, però, només és capaç de guanyar forma amb el temps. D'entrada, ja farem prou parant atenció en les primeres cases pròpies d'un paisatge que algú ha tingut l'encert de batejar com a lunar ("La lluna és a la Capadòcia", diu una dita popular); salvant desenes de graons tallats a la muntanya per elevar-nos a les cotes més altes de castells com el d'Uçhisar; submergint-nos en espectaculars ciutats subterrànies com les de Derinkuyu o Kaymakli; o recorrent les sorprenents fondàries de valls com la d'Ihlara.

Serà, però, en indrets com la Vall de les Xemeneies o en ciutats troglodítiques com les de Zelve on, després d'escalar autèntics *shunts* o descobrir, plens de pols, cambres i recambrons guanyats a les roques, quan les comes comencin a

er figa i els ulls a acostumar-se a la lum d'aquell racó de món que, situats al cor d'aquell paisatge corcat pel temps i aprofitat sàviament pels habitants de la zona, el pes de la nostra enorme curiositat trobarà, en aquelles formes i construccions, el premi d'un somris amplísim en recordar aquells que, amb treball, esforç i a cops d'estudis interessantíssims, han intentat buscar algun tipus de parentiu entre l'arquitectura del fill del *Mas de la Calderera* i aquells paisatges pròxims a la seva comarca nadiua –cin-

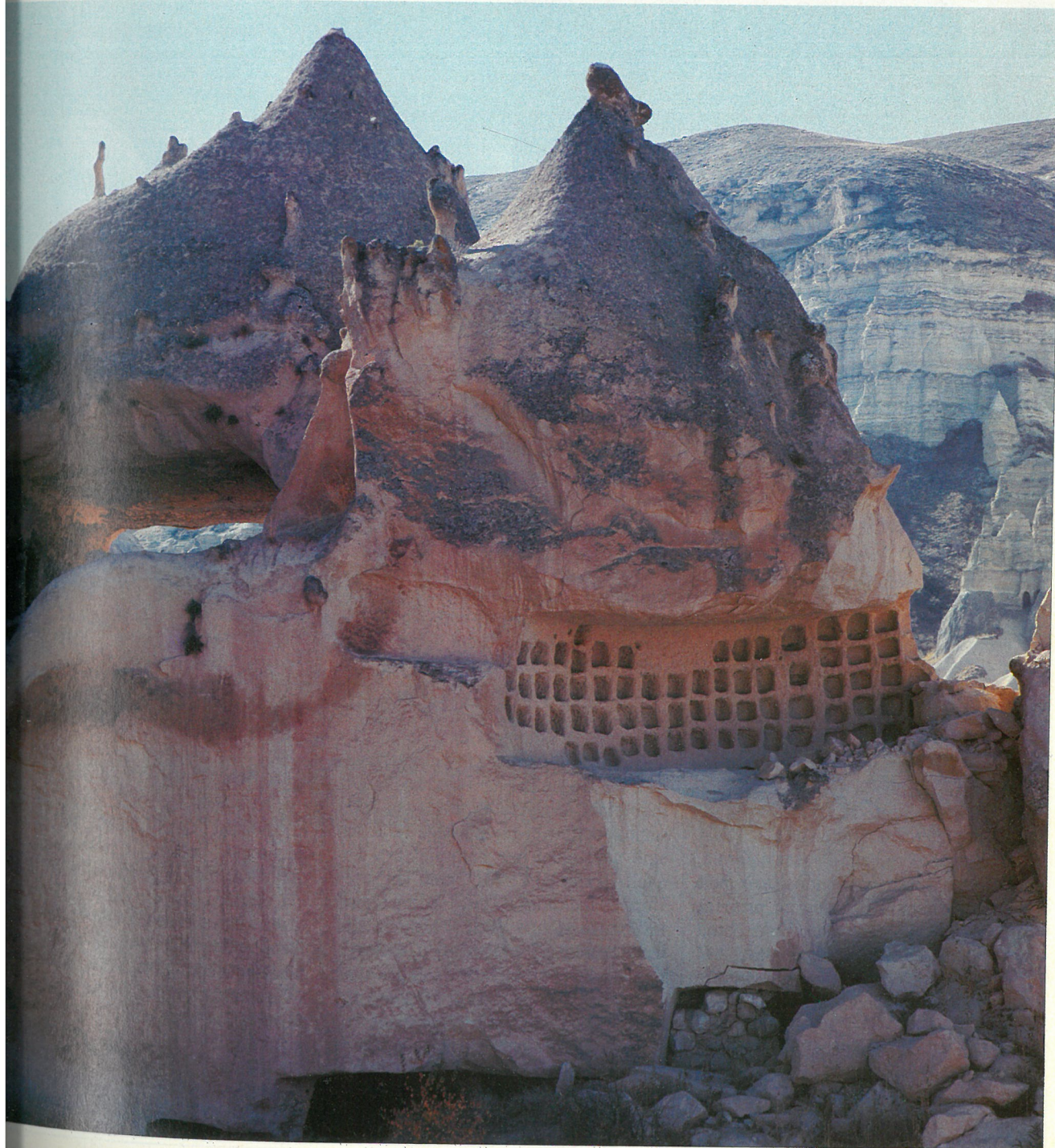
gles de Fra Guerau– o als quals en algun moment de la seva vida va arribar a treballar –alguns del penya-segats de Mallorca.

I serà un somris amplísim perquè haurà de ser a un continent de distància, en un lloc que no ens consta que l'arquitecte mai hagi arribat a visitar ni a tenir-ne notícia on, curiosament, l'obra de Gaudí –amb la Casa Milà i el Parc Güell de centre i rerefons alhora– sembla haver begut com a font d'inspiració.

L'origen d'aquesta notable relació po-

dríem buscar-la, possiblement, en la feliç fusió entre natura (d'on Gaudí sabé pour tota una sèrie d'estructures que acabaria donant cos i forma a la seva personal concepció de l'arquitectura) i arquitectura, que aquell fou capaç d'aconseguir. Els resultats, tothom els coneix: originalitat, anticipació, i reconeixement i admiració d'arquitectes de la talla de Fèlix Candela, Le Corbusier o Frank Lloyd Wright.

Amb tot el que hem dit, doncs, no ha de sorprendre'ns que les seues obres

Les imatges de la Vall de les Xemeneies del Parc Güell parlen per elles mateixes.

(plenes de grutes, columnes, escales helicoidals, finestres i voltes hiperbòliques, pilars inclinats, plantes curvilínies, torres i arcs de perfils parabòlics, portes de perfil catenàric, façanes ondulades i xemeneies de formes insòlites) ens portin, de sobte, al mig d'una enorme meseta emmarcada per dos vells volcans –l'Erciyes Dagi i el Hasan Dagi–, reponsables –diuen– del material allí perforat.

El temps passa, riu i plora, és cert, però l'aparent liberalitat de formes amb les quals la naturalesa malaltissa (marcada pel reumatisme) però dolça i enèrgica de l'arquitecte acabà recolzant el seu talent i enginy (com molt bé ha assenyalat J. Bassegoda) troben, d'aquesta forma, un afortunat, estrany i curiós però molt menys disbauxat del que en primera instància podríem pensar, pont comú amb l'obra que la naturalesa ha tingut el gust de bastir en paisatges per sempre allunyats del seu geni. ¡Vet aquí, la meravella!

I diem bé, perquè és aquesta, potser, la més gran demostració de com la saviesa d'un esperit inquiet i investigador, amb imaginació i perseverància, pot arribar,

amb el seu amor per la naturalesa, a uns resultats semblants als d'aquella per camins tan diferents com la reflexió i l'estudi. Arribats a aquest punt, doncs, ¿ens pot sorprendre que, així com la majoria de paisatges –amb les seves valls, muntanyes, cingles o penya-segats troben en la fotografia i les corbes de nivell la forma més fidel a l'hora de ser representats, les obres de Gaudí siguin igualment difícilment reduïbles a simples plànols?

Només la naturalesa és capaç de demostrar, amb racons tan característics com els d'aquella part del món, que la inquietant sensació d'instabilitat que sembla definir el seu paisatge no és tal sinó que, igual que l'arquitectura d'aquell "home de l'espai", amb les seves "formes llançades a l'aire", permet, amb la seguretat que dona l'examen del temps, estudiar i solucionar –o, almenys, replantejar– "problemes d'estètica que, mirats des d'un punt de vista menys general" poden semblar insolucionables.

D'aquesta forma i com a resultat d'una ben aconseguida alquímia, xemeneies, torres, coves i arcs, estranys gegants i colossals escultures sense fissures ni dis-

continuitats, es donen les mans entre dos continents com si fossin obra de la mateixa mà quasi, però sense que aquest "descobriment" pugui, en cap moment, resultar colpidor. Perquè, ¿pot arribar a sorprendre'ns que les formes emprades per l'arquitecte –aquelles que, com s'ha dit, no tenen de complicat més que el nom que tenen assignades– acabin trobant, partint de la seva particular reinterpretació de la naturalesa i com un peix que es mossega la cua a la mateixa naturalesa?

Hagués estat interessant apuntar la reacció d'aquell home poètic, tossut i decidit a la vegada que, jugant amb la línia i el color, tal i com apunta Bassegoda, va aconseguir, potser, "la revolució (arquitectònica) més important des de la Grècia clàssica", si durant algun moment d'una vida que acabà consagrant al seu ideal arquitectònic hagués arribat a visitar indrets com Göreme, Soganli, Ürgüp o Solima. Ben segur, ben segur que dins el món aparentment bigarrat i confús que representà el seu taller n'hagués sabut traure les seves conclusions.